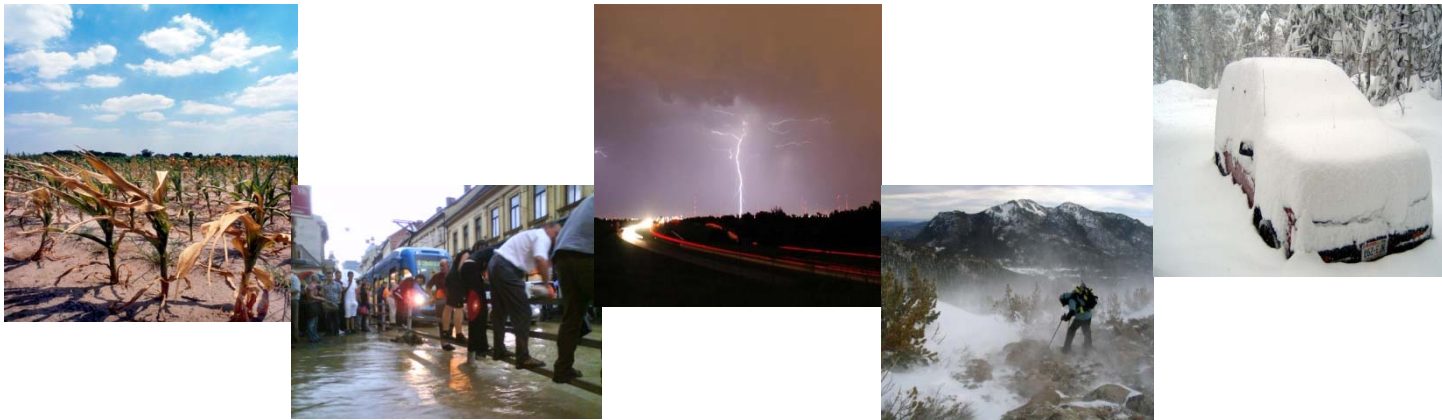

VREMENSKI EKSTREMI uzroci i posljedice

Branka Ivančan-Picek
Državni hidrometeorološki zavod
e-mail: branka.ivancan-picek@cirus.dhz.hr

- Definicija vremenskih ekstrema
- Zašto i gdje nastaju
- Njihova prognoza
- Procjene rizika
- Kako ih ublažiti i zaštititi se

Ekstremne pojave mogu se definirati prema:

- ✓ *intenzitetu*
- ✓ *čestini*
- ✓ *utjecaju na normalno odvijanje života*

"Man can believe the impossible, but man can never believe the improbable."

Oscar Wilde

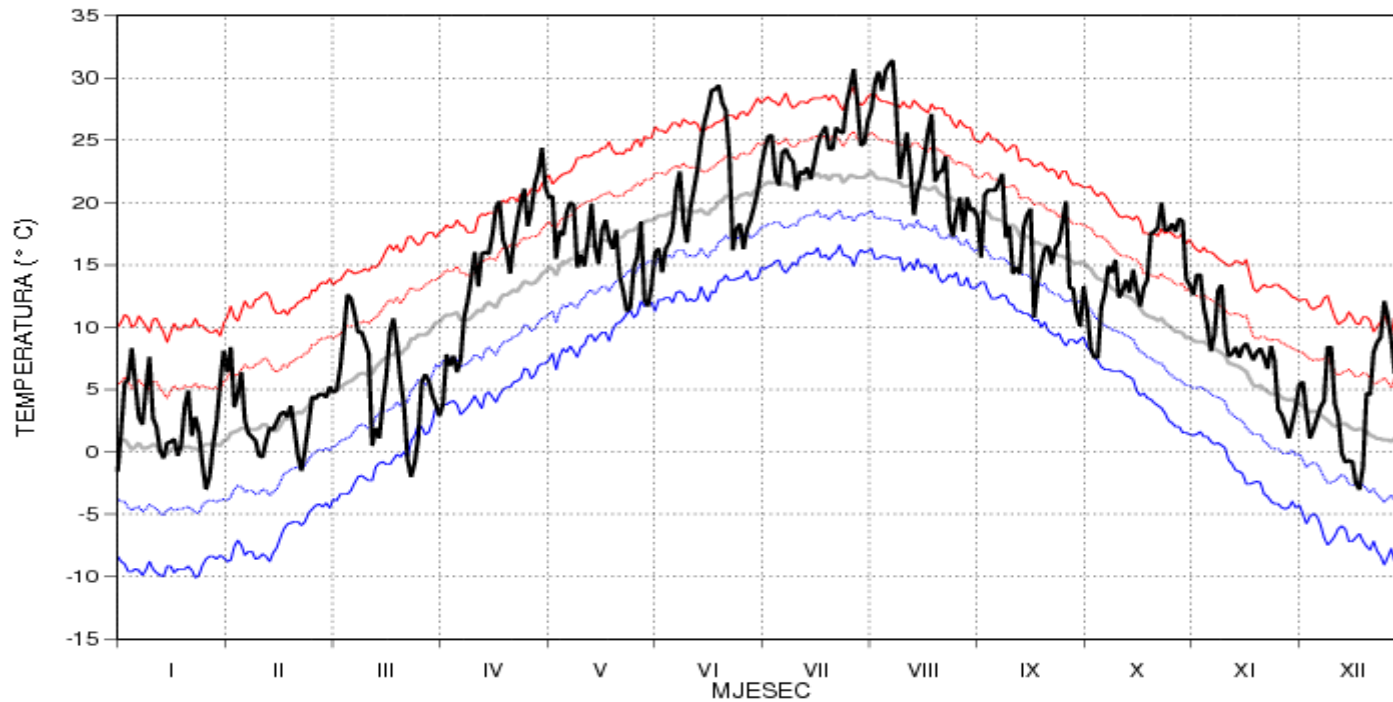
Jadran, veljača 2012.

Vremenski ekstremi su:

- ✓ pojave koje znatno odstupaju od višegodišnjeg srednjaka ili uobičajenog vremena
- ✓ mogu biti kratkotrajni ili u nekom duljem razdoblju
- ✓ u pravilu su rijetki i mogu uzrokovati ogromne materijalne pa i ljudske gubitke
- ✓ mogu biti vrlo složeni

Pracenje srednje dnevne temperature zraka za Zagreb-Gric
do 31.12.2013

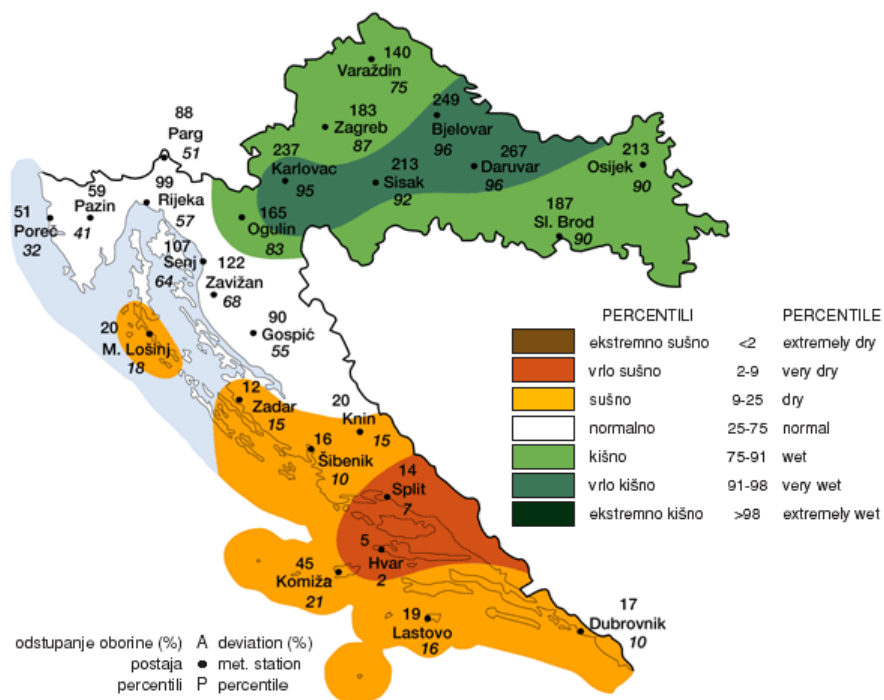

- srednja dnevna temperatura za 2013. god. do 31.12.2013
- visegodisnji srednjak umanjen za dvije stand. devijacije
- - - visegodisnji srednjak umanjen za jednu stand. devijaciju
- visegodisnji srednjak uvecan za dvije stand. devijacije
- - - visegodisnji srednjak uvecan za jednu stand. devijaciju
- visegodisnji srednjak (ekstremi: tmax= 12°C, tmin= -11.2°C)

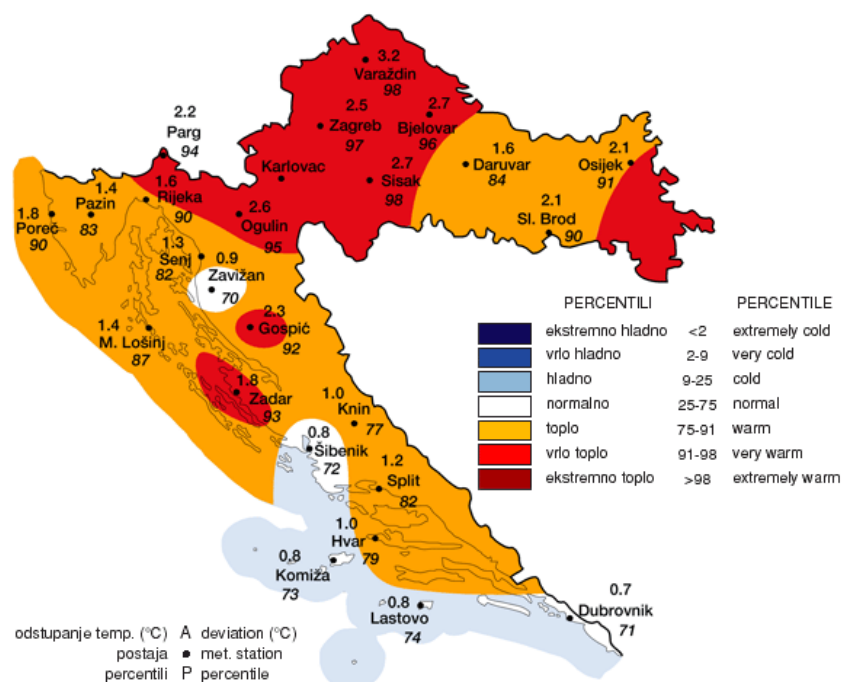
Izvor: DHMZ

Odstupanje od višegodišnjeg prosjeka listopad 2014.

Oborina

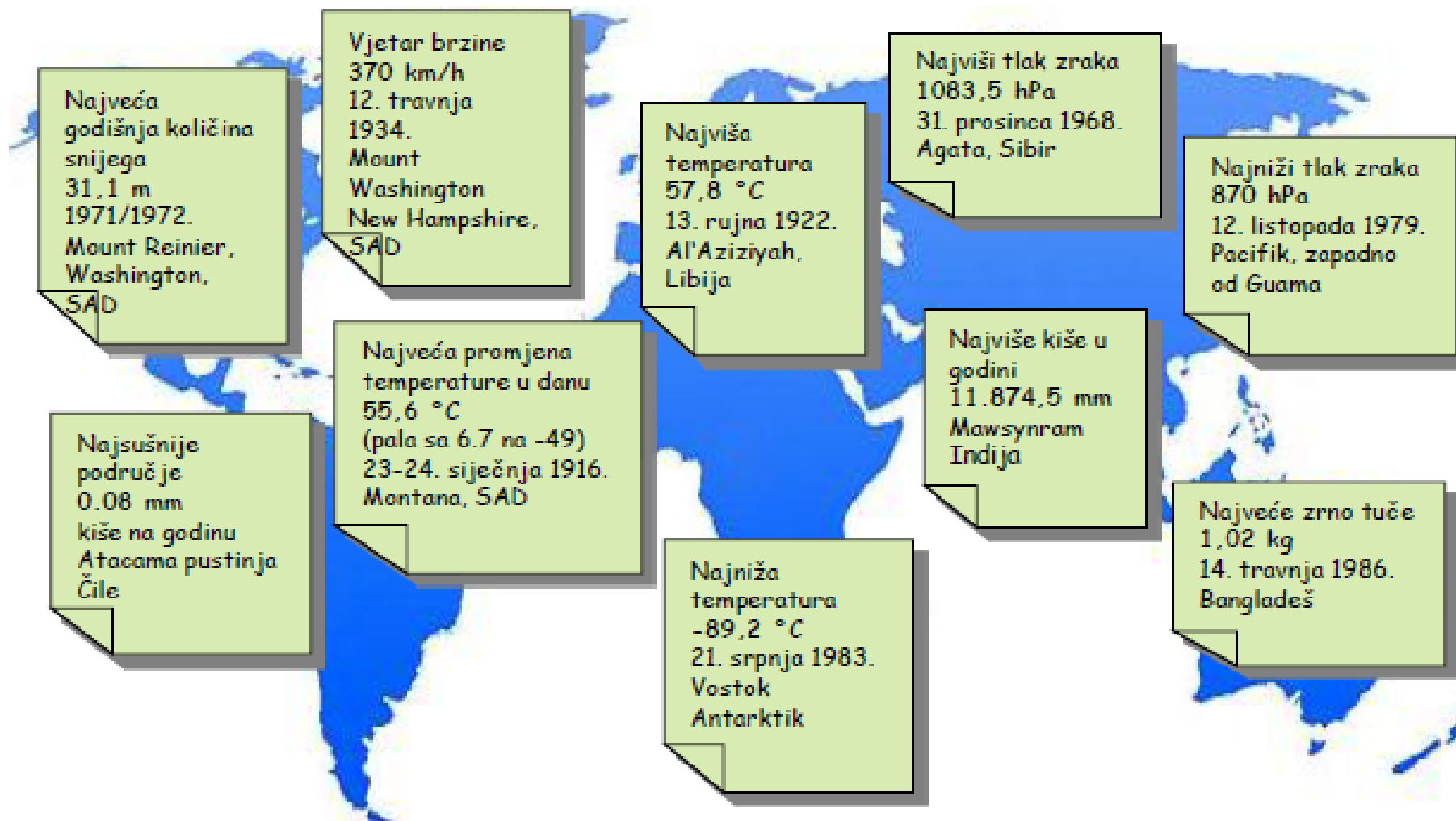

Temperatura

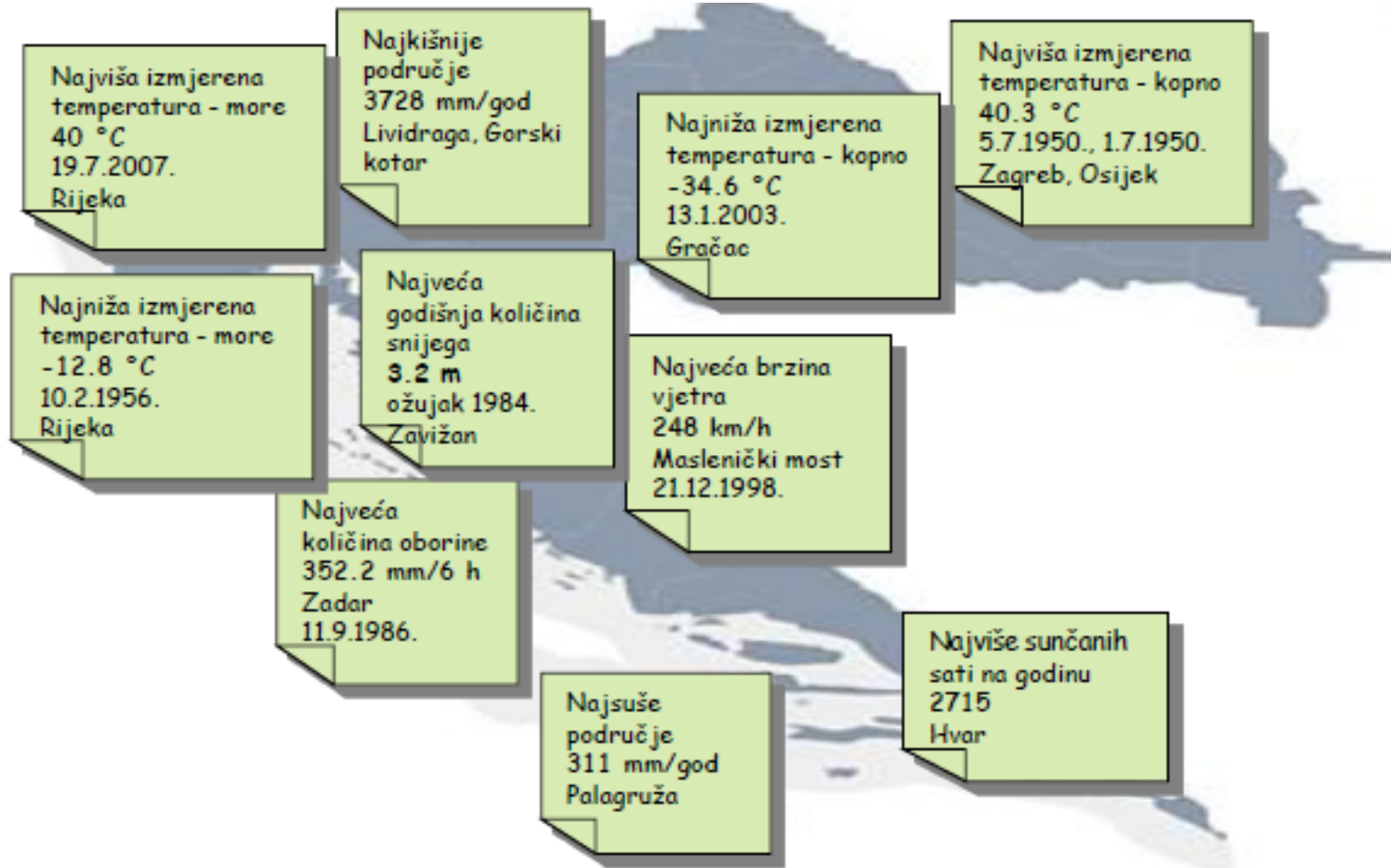

Izvor: DHMZ

10 vremenskih ekstrema - svijet

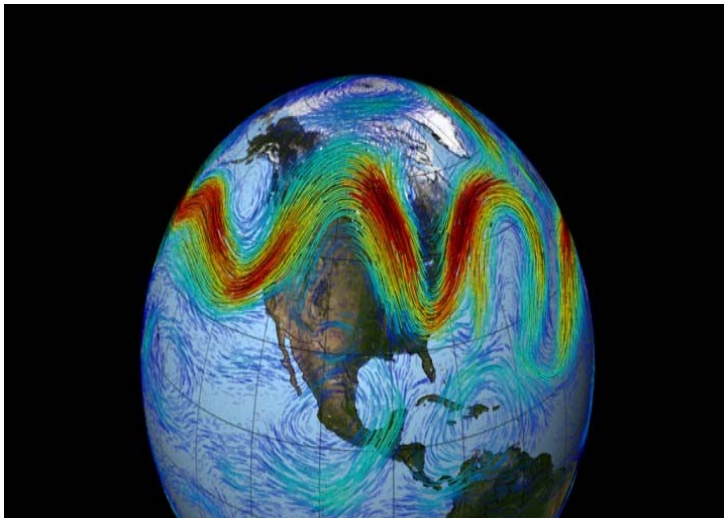
10 vremenskih ekstrema - Hrvatska

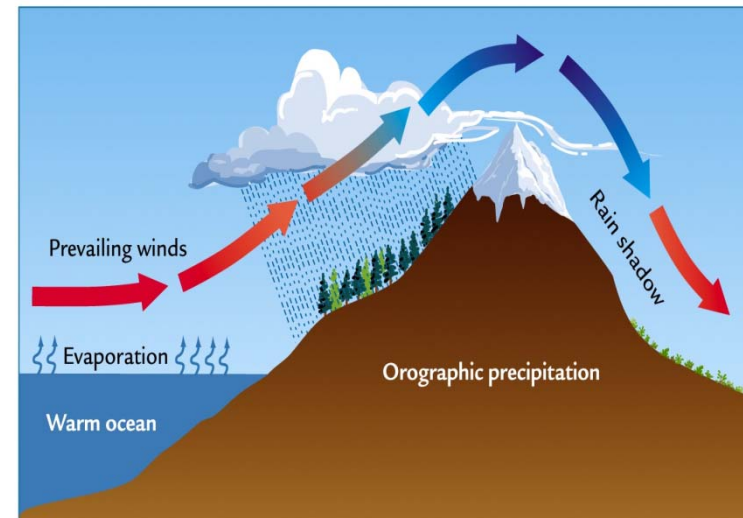
Zašto se pojavljuju vremenski ekstremi?

Globalno

Valovi u mlaznim strujama povećavaju vjerojatnost pojave ekstremnih vremenskih uvjeta. Ovi atmosferski valovi guraju zrak oko planeta, isisavaju toplinu iz tropa i spuštaju hladni zrak s Arktika.

Lokalno

Lokalni uvjeti dodatno oblikuju naše vrijeme i čine znanost predviđanja vrlo složenom

Zašto se pojavljuju vremenski ekstremi?

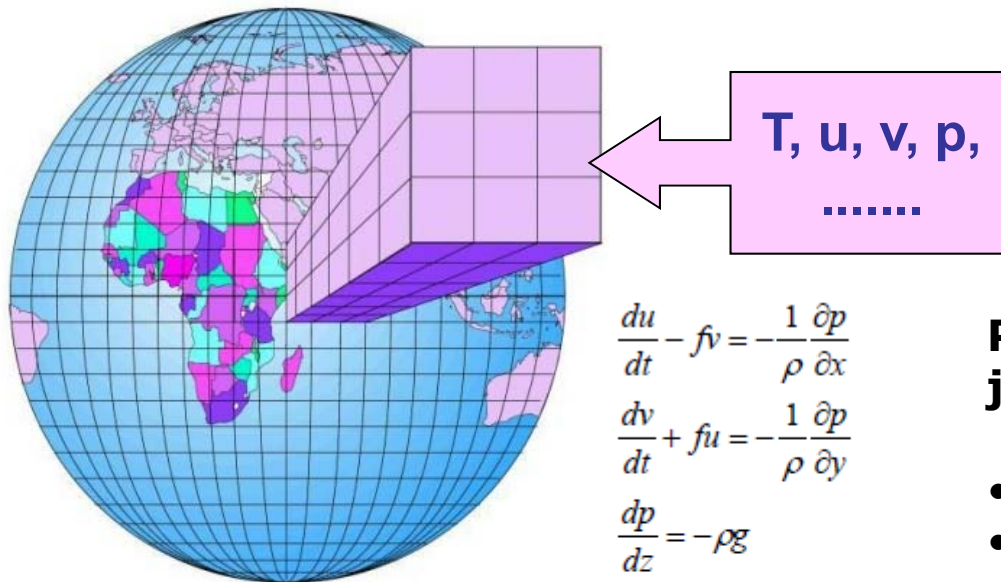
Očekivane klimatske promjene

Parmesan & Yohe 2003²⁸, NOAA²⁴

J.Cook, 2010., Znanstveni vodič kroz skepticizam o globalnom zagrijavanju
<http://meteo.hr>

Numerička prognoza vremena – modeli u kojima se atmosferska gibanja i procesi opisuju fizikalnim zakonima i aproksimacijama

$$\frac{du}{dt} - fv = -\frac{1}{\rho} \frac{\partial p}{\partial x}$$

$$\frac{dv}{dt} + fu = -\frac{1}{\rho} \frac{\partial p}{\partial y}$$

$$\frac{dp}{dz} = -\rho g$$

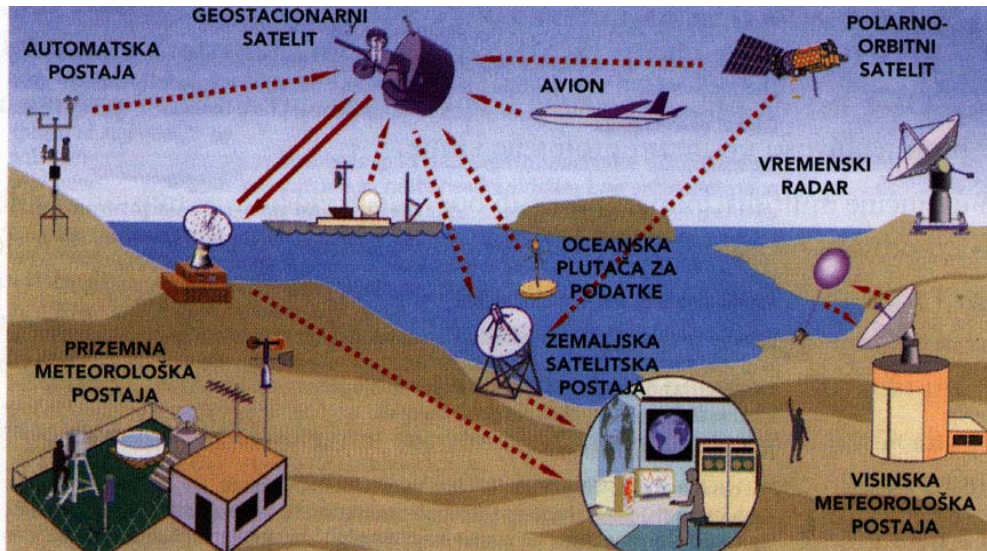
$$\frac{\partial u}{\partial x} + \frac{\partial v}{\partial y} + \frac{\partial w}{\partial z} = -\frac{1}{\rho} \frac{d\rho}{dt}$$

$$c_p \frac{dT}{dt} - \alpha \frac{dp}{dt} = Q$$

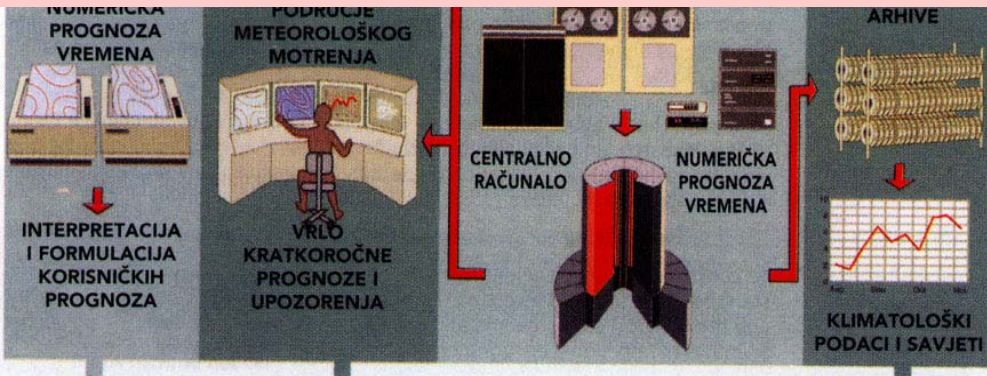
$$p = \rho RT$$

Parcijalne diferencijalne jednadžbe

- horizontalne jednadžbe gibanja
- hidrostatička jednadžba
- termodinamička jednadžba
- jednadžba kontinuiteta
- jednadžba stanja
- jednadžba vodene pare

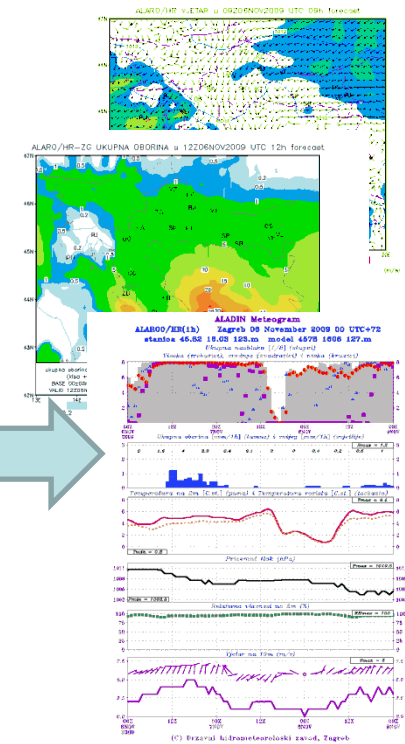
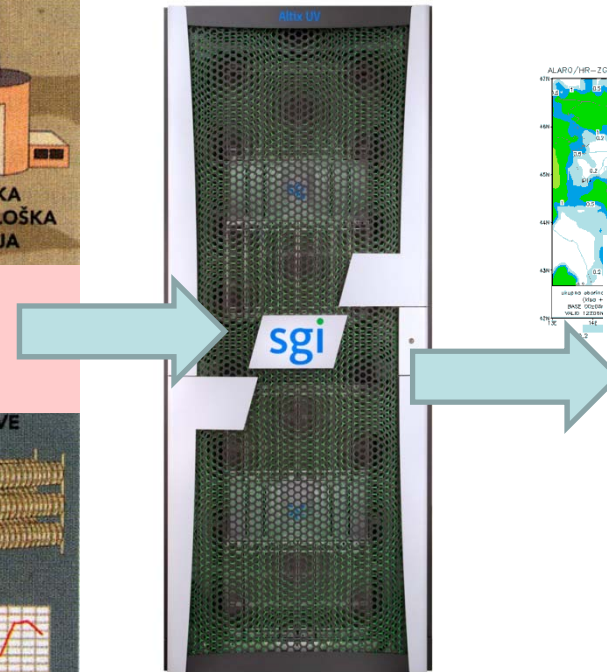

WMO - Svjetska meteorološka organizacija

Osmartanja atmosfere, mora i tla

Moćna računala i računalne tehnike pomoću kojih se dobiva prognoza budućeg stanja atmosfere

Prognoza – od vrlo kratkoročne do dugoročne

Vremenski ekstremi – prirodne katastrofe

Vremenski ekstremi kad prekidaju normalno odvijanje života, uzrokuju žrtve, štetu većeg opsega na imovini i/ili njen gubitak, te štetu na infrastrukturi i/ili okolišu, u mjeri koja prelazi normalnu sposobnost zajednice da ih sama otkloni bez pomoći govorimo o **prirodnoj katastrofi**.

Pravodobna prognoza i upozorenje na takvu pojavu te edukacija stanovništva kako se zaštititi, uvelike ublažava moguće katastrofalne posljedice.

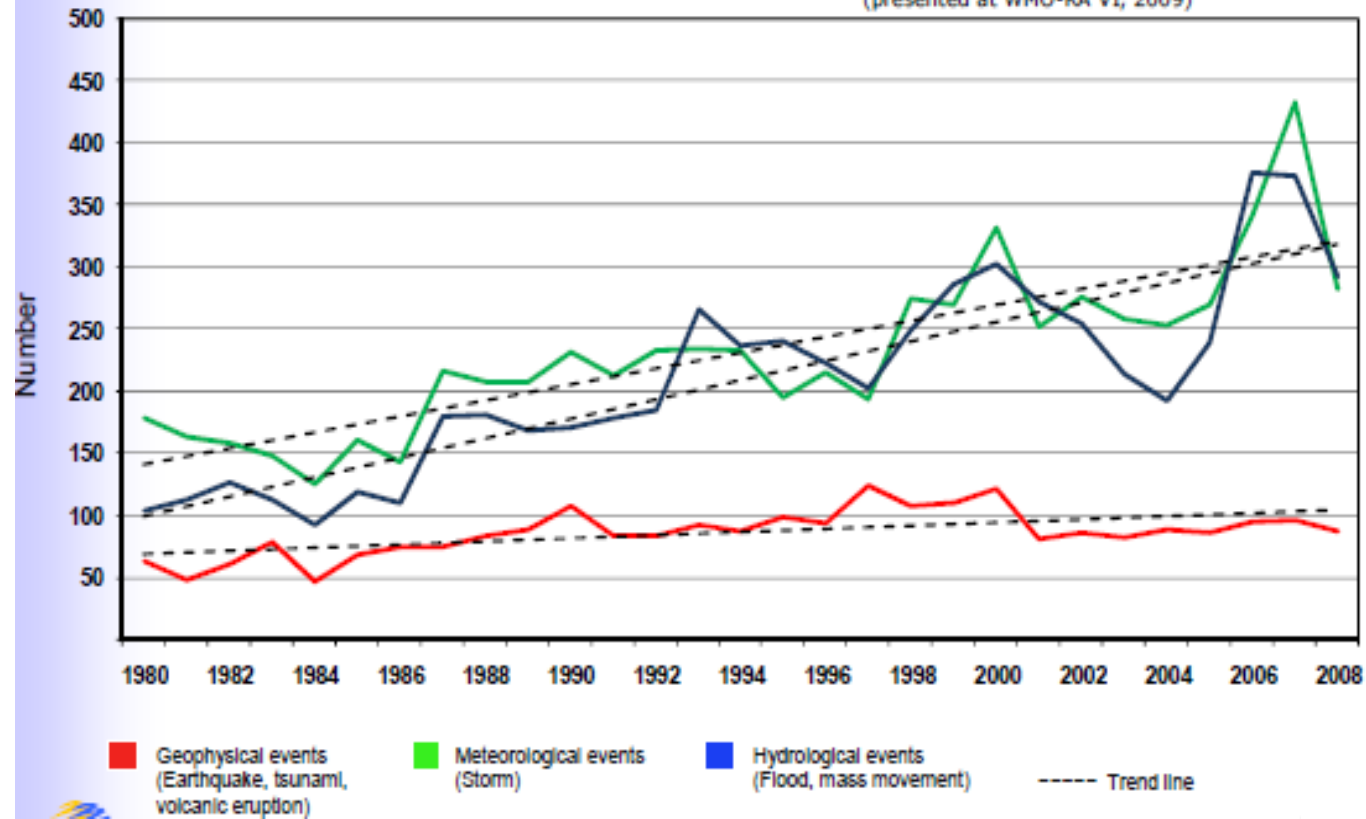

Rizik = opasna pojava x ranjivost

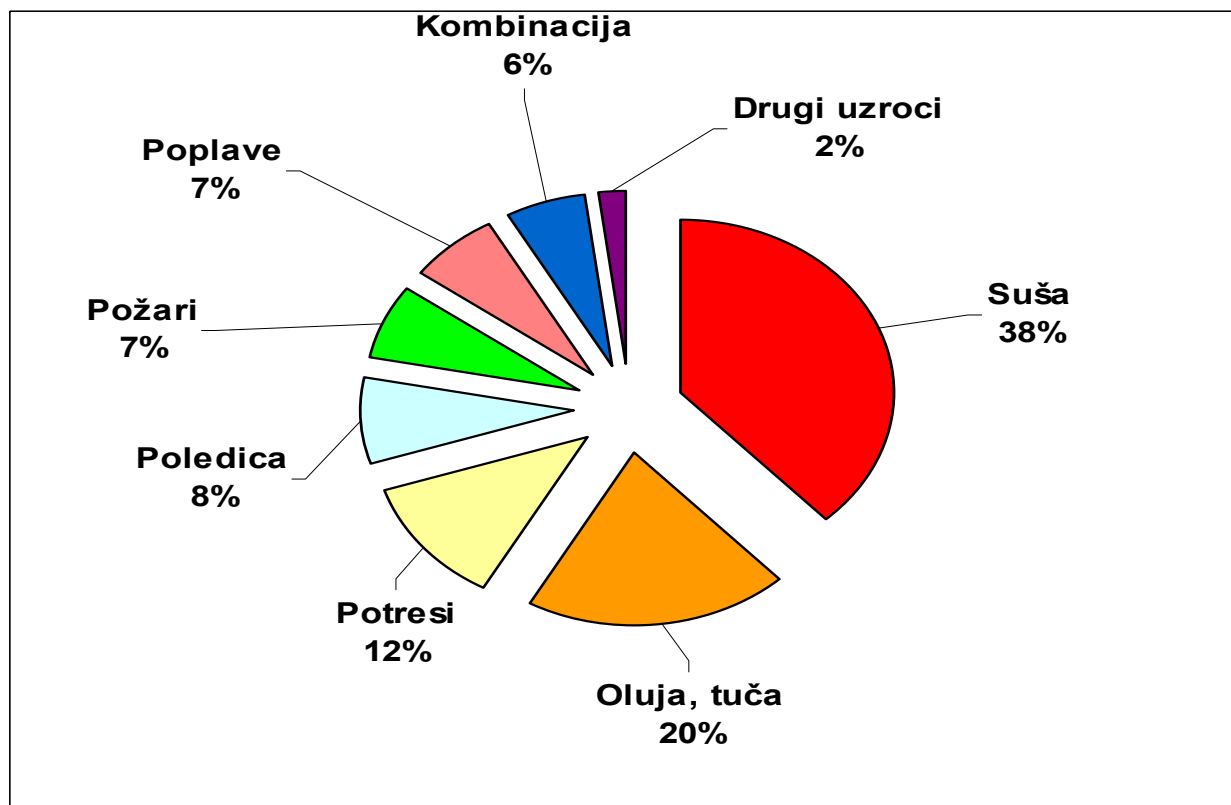
Natural disasters 1980 – 2008 (global)

Geophysical, meteorological, hydrological events

© 2009 Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft, Geo Risks Research, NatCatSERVICE
(presented at WMO-RA VI, 2009)

Ekonomski gubici (%) uzrokovani prirodnim nepogodama u Hrvatskoj, 1981 - 2012

Izvor: Ministarstvo financija

Suša

- deficit oborine kroz dulje vremensko razdoblje u odnosu na prosječne oborinske prilike na određenom području
- u usporedbi s drugim prirodnim nepogodama suša se relativno sporo razvija i teško je odrediti njezin početak i kraj

Vrste:

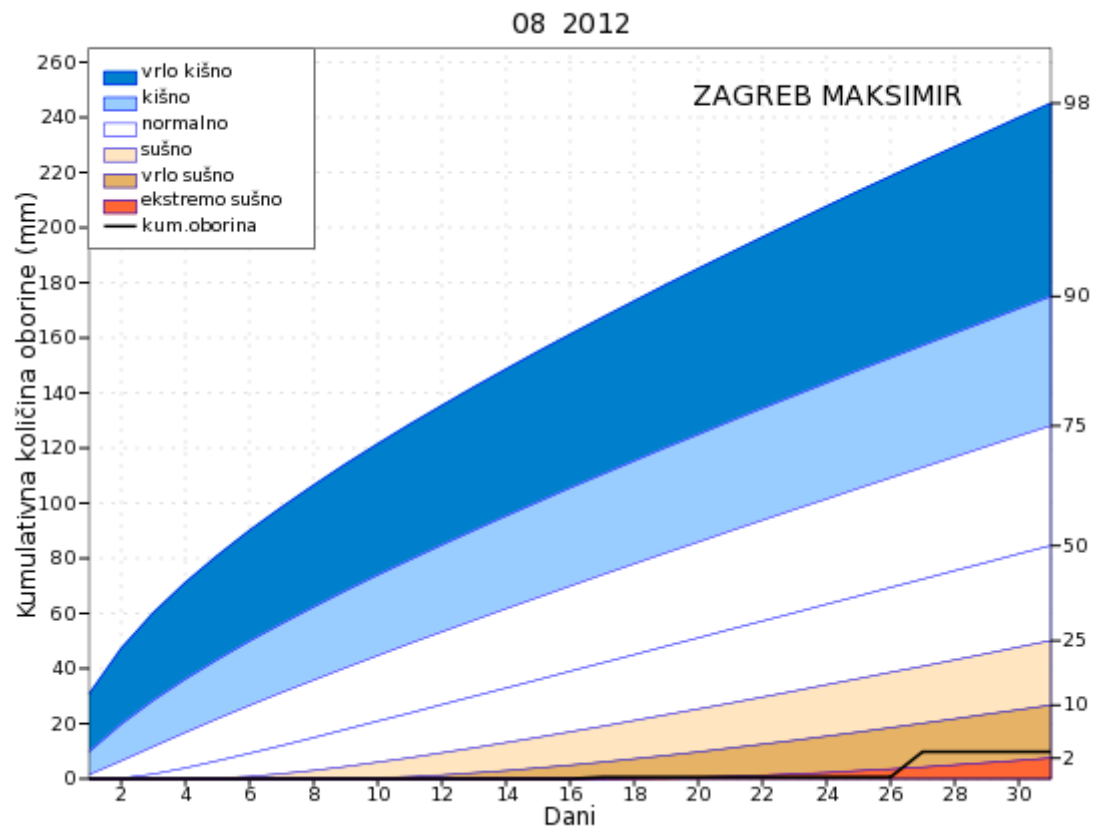
- ✓ **meteorološka**
- ✓ **agronomska**
- ✓ **hidrološka**
- ✓ **društveno-ekonomska**

Suša

Za praćenje suše koristi se SPI (standardized precipitation index)

Izvor: DHMZ

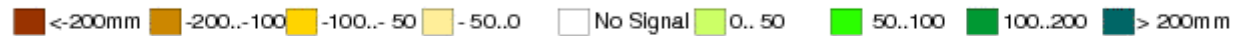

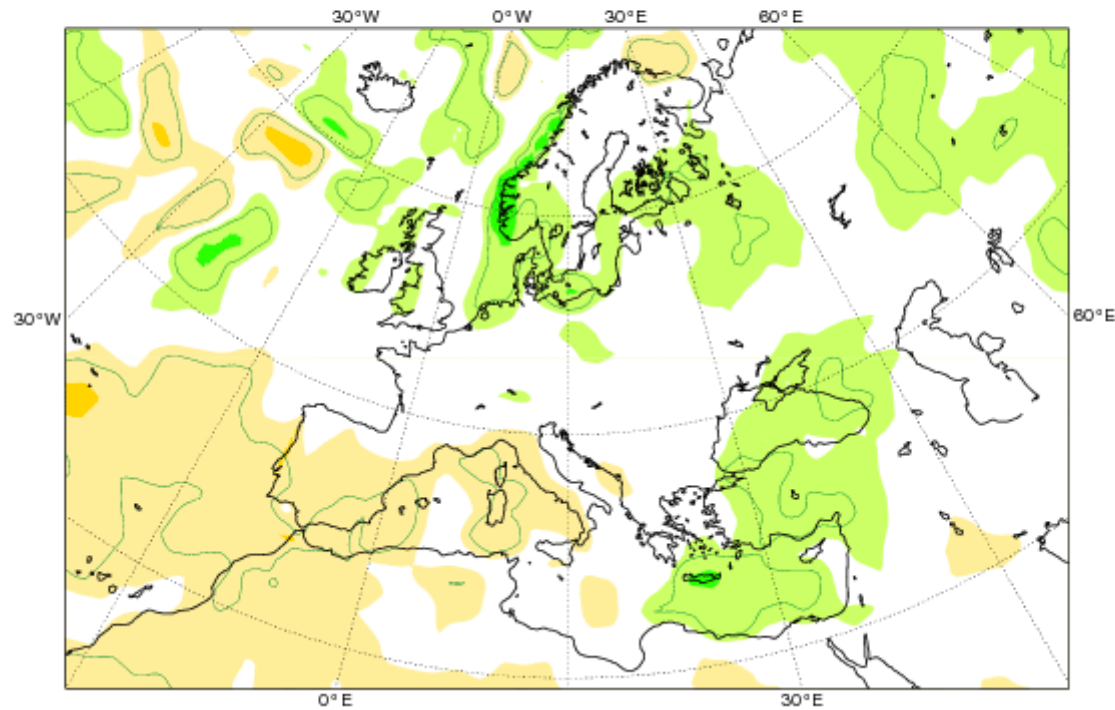
Suša

Sezonska prognoza oborine (još uvijek dosta ograničena):

ECMWF Seasonal Forecast
Mean precipitation anomaly
Forecast start reference is 01/11/14
Ensemble size - 51, climate size - 450

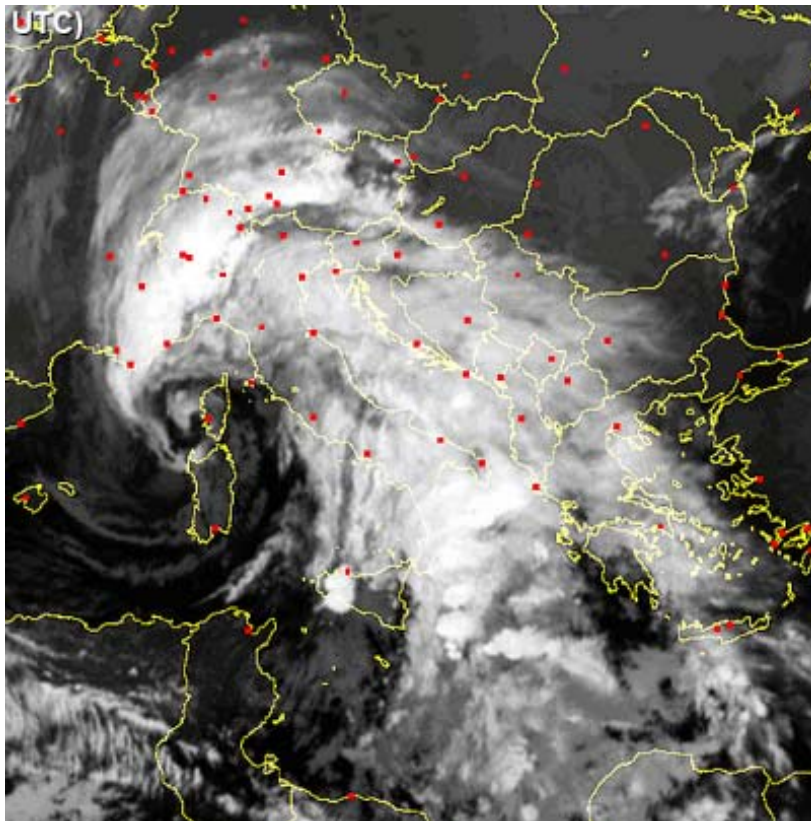
System 4
DJF 2014/15
Shaded areas significant at 10% level
Solid contour at 1% level

 <-200mm -200..-100 -100..- 50 - 50..0 No Signal 0.. 50 50..100 100..200 > 200mm

Većina kratkotrajnih ekstremnih vremenskih pojava povezana uz Sredozemnu ili Jadransku ciklonu

Primjer - 1. studeni 2012.

- Olujno jugo > 35 m/s
- 24-satna oborina > 100 mm
- Porast nivoa mora za oko 1 m – plavljenje obale
- Lokalna pojava pijavica i tuče

Većina kratkotrajnih ekstremnih vremenskih pojava povezana uz Sredozemnu ili Jadransku ciklonu

Severe SE Jugo wind > 35 m/s

Većina kratkotrajnih ekstremnih vremenskih pojava povezana uz Sredozemnu ili Jadransku ciklonu

Plavljenje obalnog područja

Većina kratkotrajnih ekstremnih vremenskih pojava povezana uz Sredozemnu ili Jadransku ciklonu

---

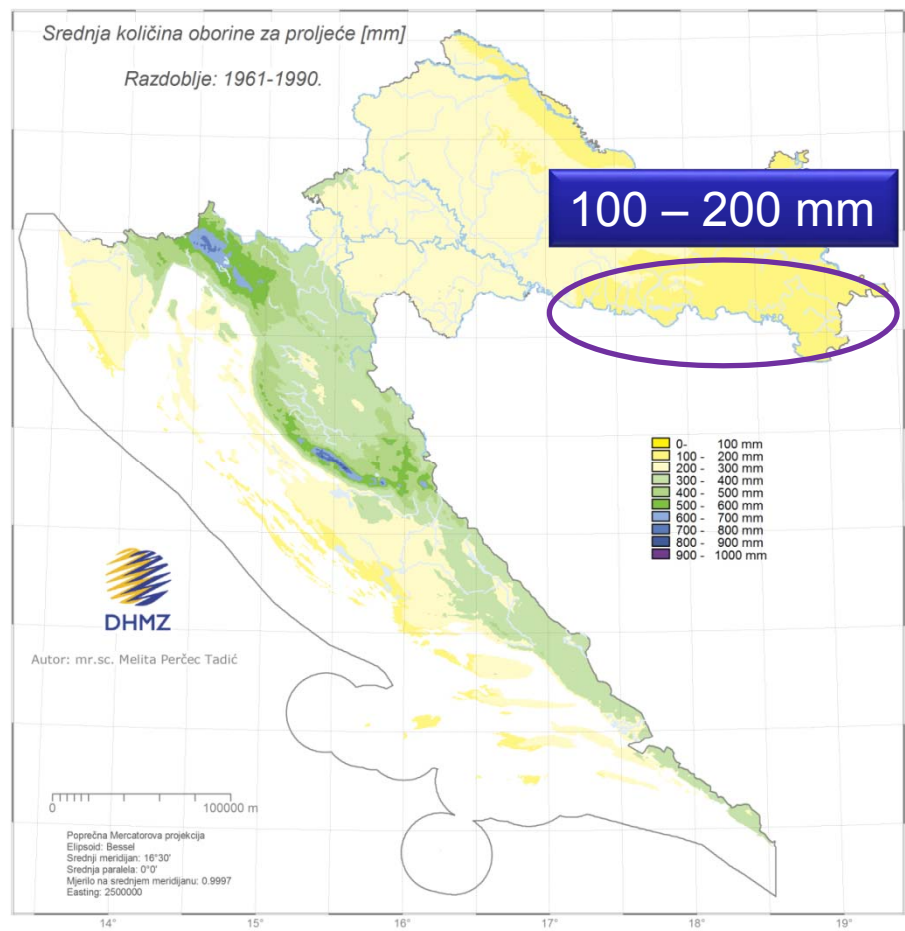
Lokalno tuča i pijavice

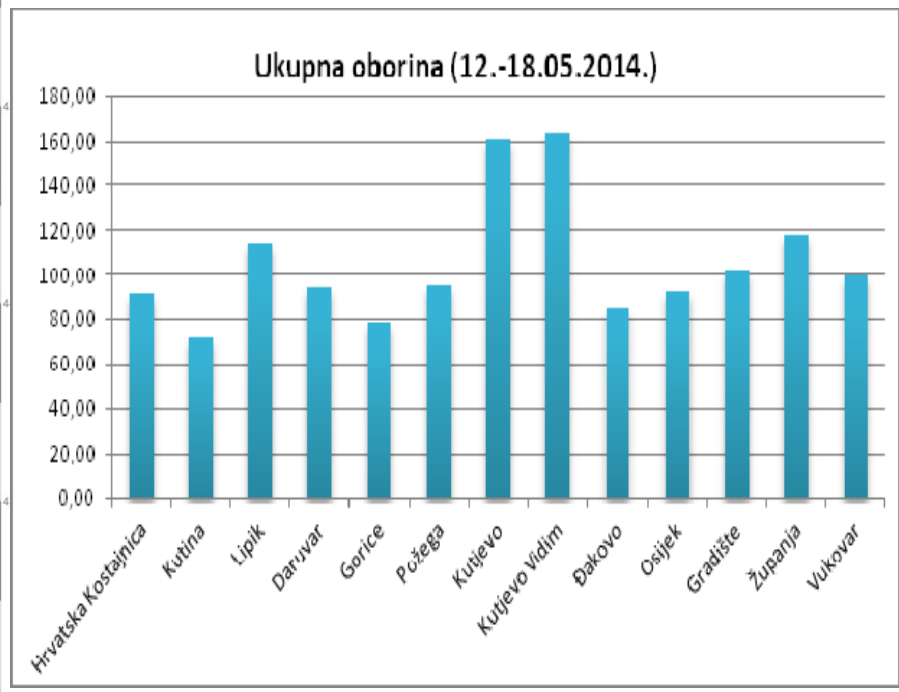
Poplave u svibnju 2014.

Srednja proljetna količina oborine, 1961-1990.

Ukupna oborina
12 – 18. svibnja 2014.

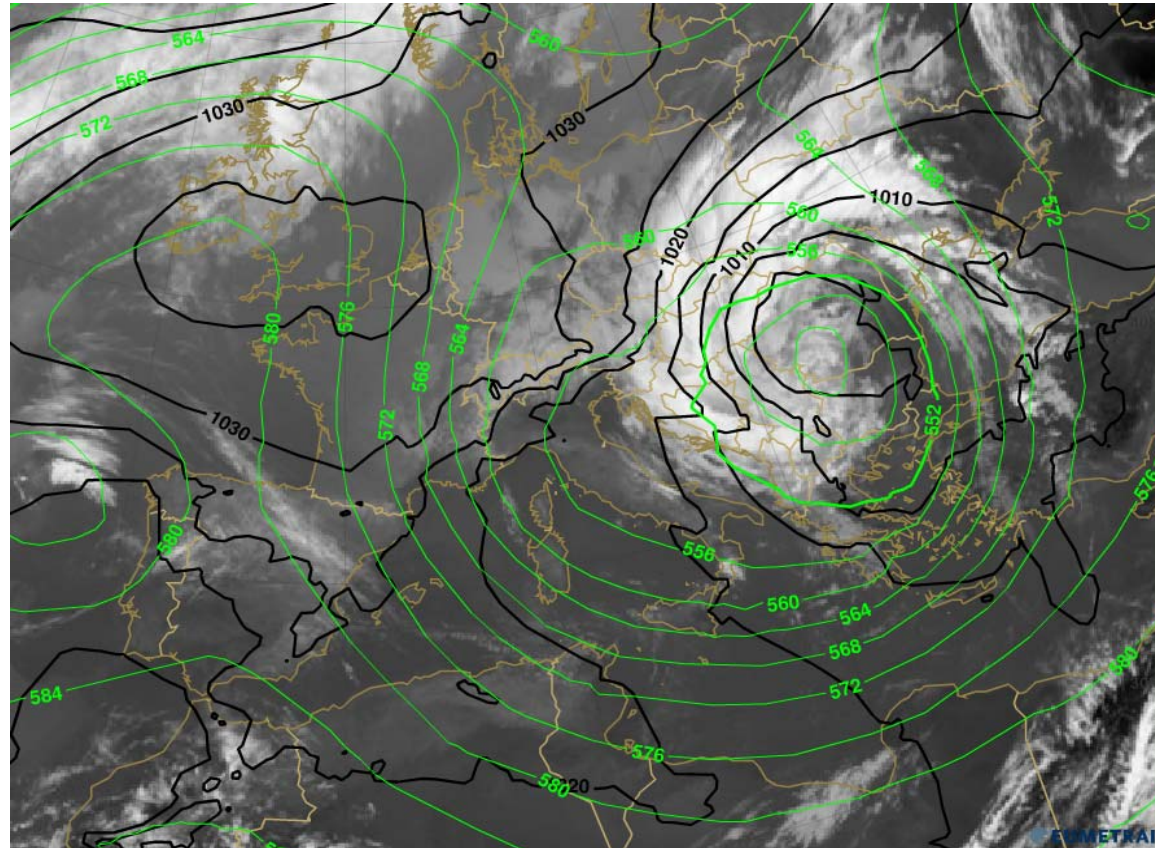

100 – 160 mm

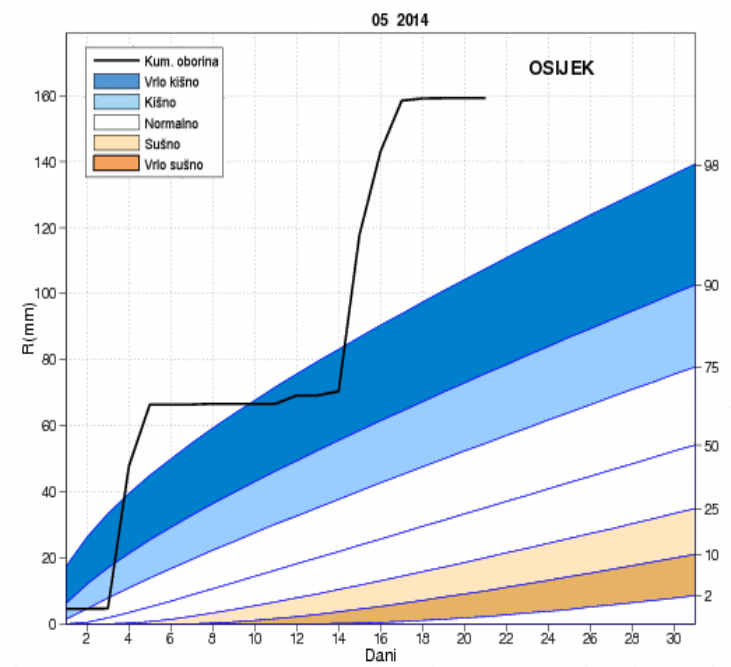
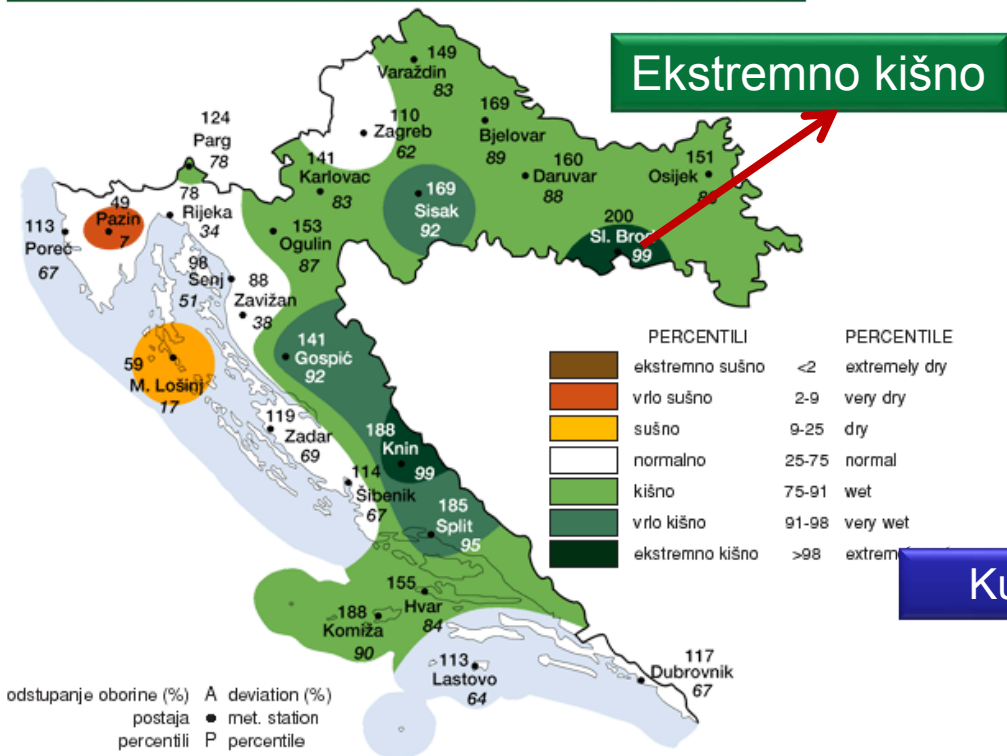
Poplave u svibnju 2014.

Geopotencijal na 500 hPa (zeleno) i prizemni tlak zraka (crno)
superponiran na METEOSAT satelitsku sliku oblaka,
15. svibnja 2014, 06 UTC.

Poplave u svibnju 2014.

Odstupanje oborine od klimatološkog srednjaka u travnju 2014.

Kumulativna oborina (mm) za svibanj 2014.

Poplave u svibnju 2014.

Hidrološka postaja	Stanje 2014	Dosadašnji MAX	Protok 2014 m ³ /s	Dosadašnji MAX m ³ /s
Slavonski Brod	939 cm 18.5.2014.	882 cm 30.10.1974.		3476
Slavonski Šamac	891 cm 17.5.2014.	762 cm 21.3.1981.	6007 17.5.2014	
Županja	1168 cm 17.5.2014.	1046 cm 19.1.1070.		4161
Gunja	1173 cm 17.5.2014.	938 cm 9. 4. 2013.	4625 16.5.2014.	

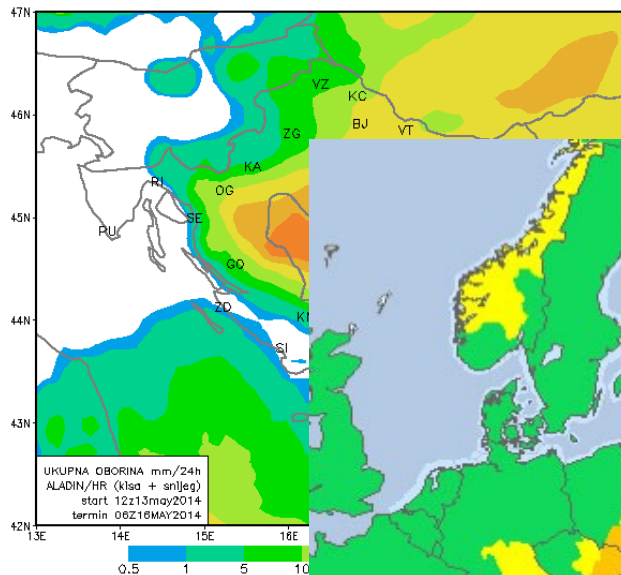
Vodostaj Save bilježi najviši nivo.

17. svibnja 2014. na mjernoj lokaciji Slavonski Šamac protok je bio **Q=6007** m³/s, gotovo 50% veći od dosadašnjeg maksimuma.

Poplave u svibnju 2014. – prognoza

ALADIN/HR prognoza 24-h oborine za razdoblje 15-16. svibnja, 06 UTC

UKUPNA OBORINA od 06 UTC 15MAY2014 do 06 UTC 16MAY2014

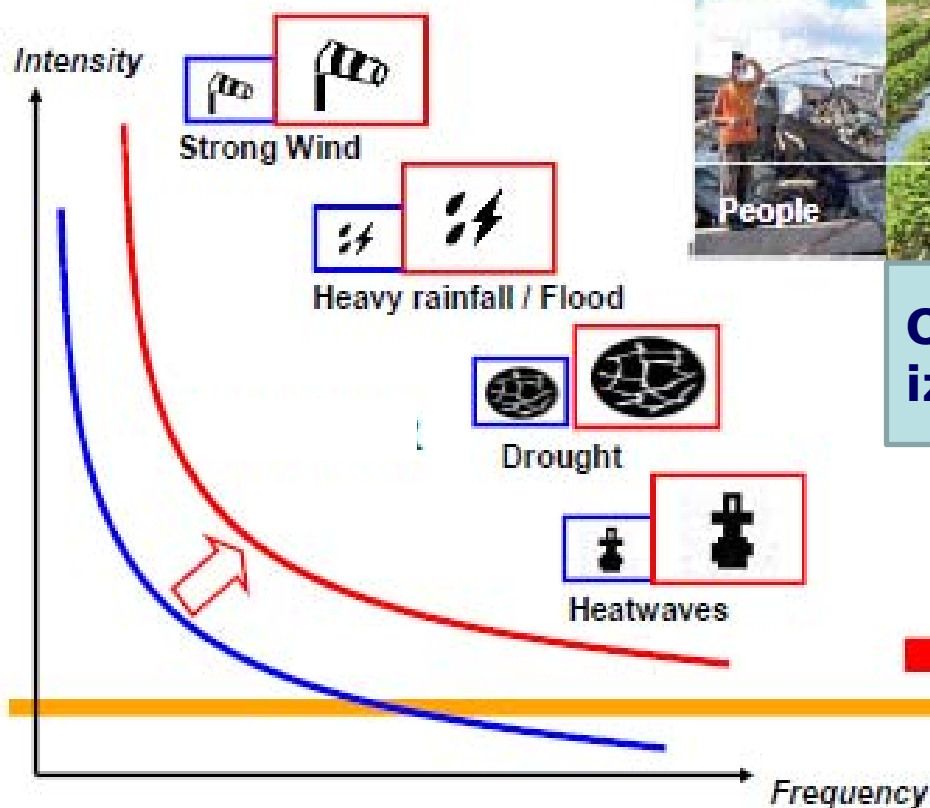
Oborine

METEOALARM 15. svibnja

Awareness Reports - You can find detailed information and warnings in the awareness reports issued for each country, the relevant country.

AT					IS			
BA					IT			
BE					LU			
BG					LV			
CH					ME			
CY					MK			
CZ					MT			
DE					NL			
DK					NO			
EE					PL			
ES					PT			
FI					RO			
FR					RS			
GR					SE			
HR					SI			
HU					SK			

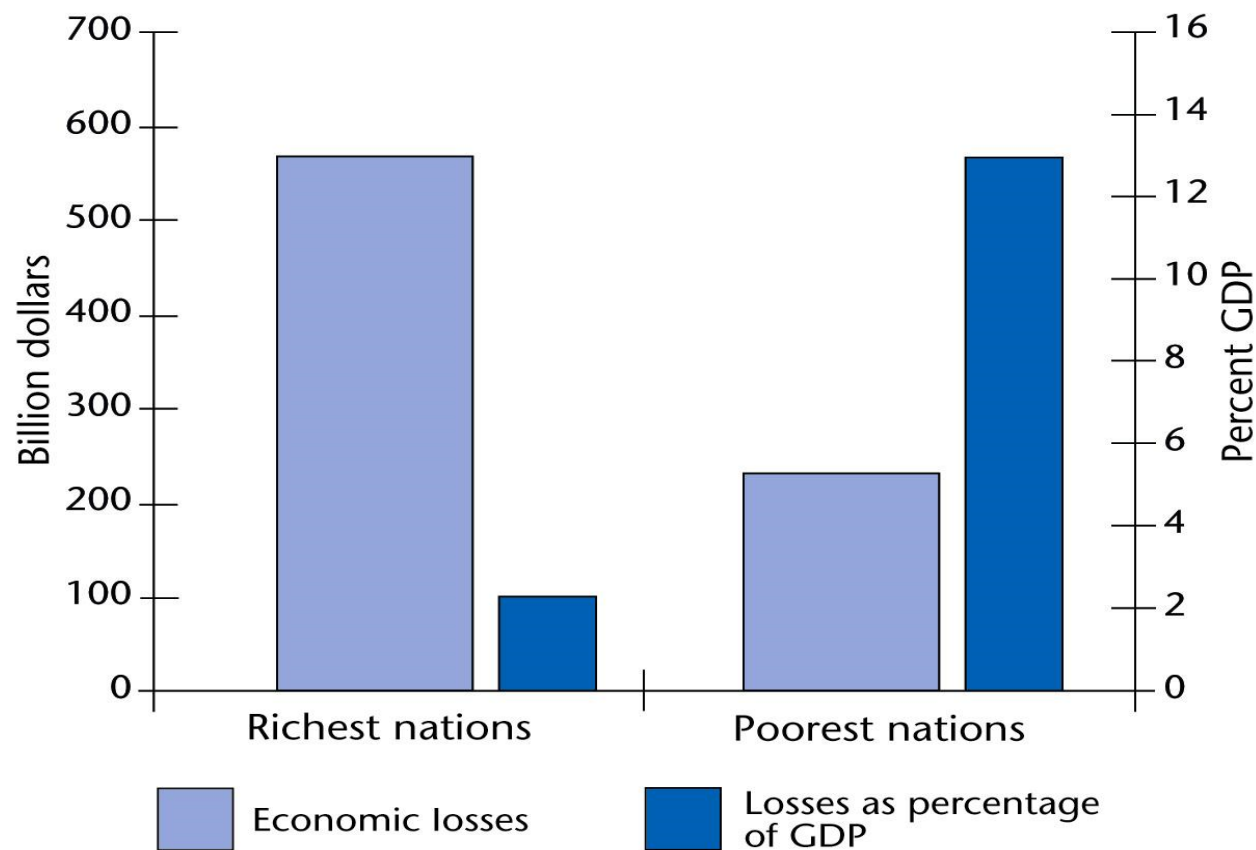
**Katastrofe imaju
utjecaj na sve
segmente društva**

**Opasnost, osjetljivost i
izloženost su u porastu**

**Potreba za
zajedničkim
djelovanjem u
pripremi i zaštiti**

EKONOMSKI GUBICI OD PRIRODNIH KATASTROFA 1992 – 2001 (prema podacima Svjetske meteorološke organizacije)

NACIONALNI PLAN DJELOVANJA

HYOGO OKVIR ZA DJELOVANJE 2005 - 2015
(usvojen na 2. svjetskoj konferenciji o smanjenju posljedica prirodnih katastrofa)

SVJETSKA METEOROLOŠKA ORGANIZACIJA
Program za prevenciju i ublažavanje
prirodnih katastrofa

PRIORITET:
Identifikacija
Procjena
Praćenje
Rana najava

**Znanstvena i tehnološka dostignuća nužan dio
nacionalnih sustava za djelovanje u slučaju katastrofa**

NACIONALNI PLAN DJELOVANJA

- **2005.** – osnovana Državna uprava za zaštitu i spašavanje (koordinator aktivnosti)
- **2009.** - Hrvatska platforma za smanjenje rizika od katastrofa (obveza Hrvatske kao članice UN-a)

osiguranje i uključivanje svih čimbenika društva

www.platforma.hr

Prioriteti Hrvatske platforme:

1 Definirati politiku
smanjenja
katastrofa kao
i prioritet
zajednice, sa
institucio
osnovom
provede

2 Utvrditi, p
pratiti i
Koristiti z
i edukaci
izgradn
kulture i
svim

4 Smanjiva
rizike za
kata

5 Jačati pripravnost za
učinkovito djelovanje u
odgovoru na katastrofe

Procjene rizika od katastrofa za Republiku Hrvatsku

Rok: 2015.

s naglaskom utjecaja rizika na:

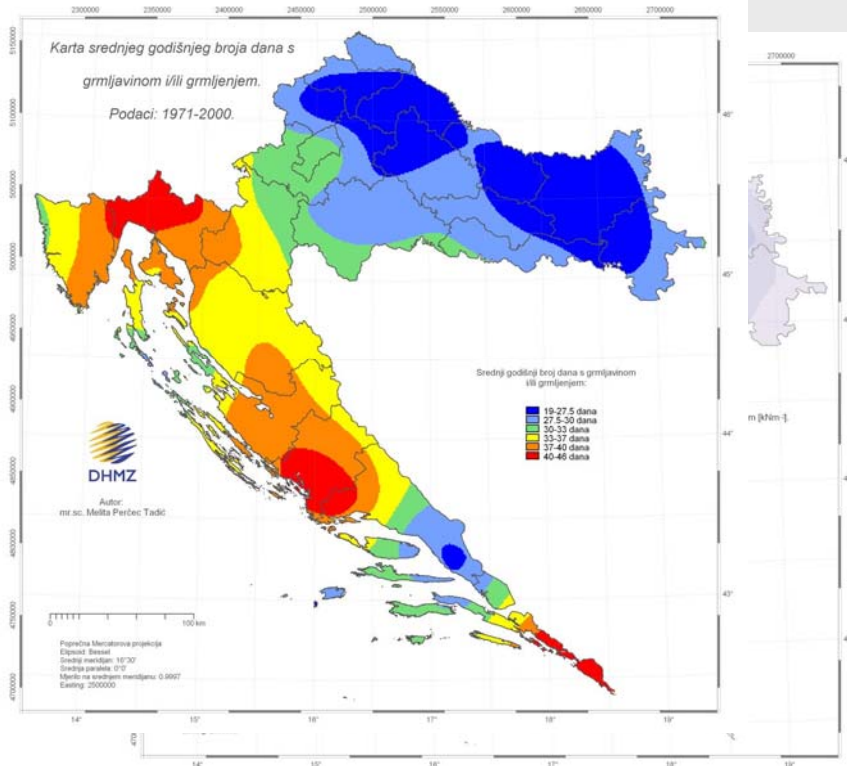
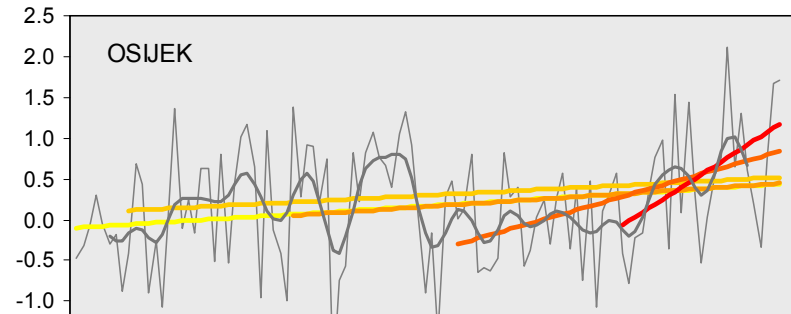
- život i zdravlje ljudi
- gospodarstvo
- društvena stabilnost i politika

ULOGA METEOROLOŠKE I HIDROLOŠKE SLUŽBE U OKVIRU NACIONALNOG PLANA DJELOVANJA

ULOGA METEOROLOŠKE I HIDROLOŠKE SLUŽBE U OKVIRU NACIONALNOG PLANA DJELOVANJA

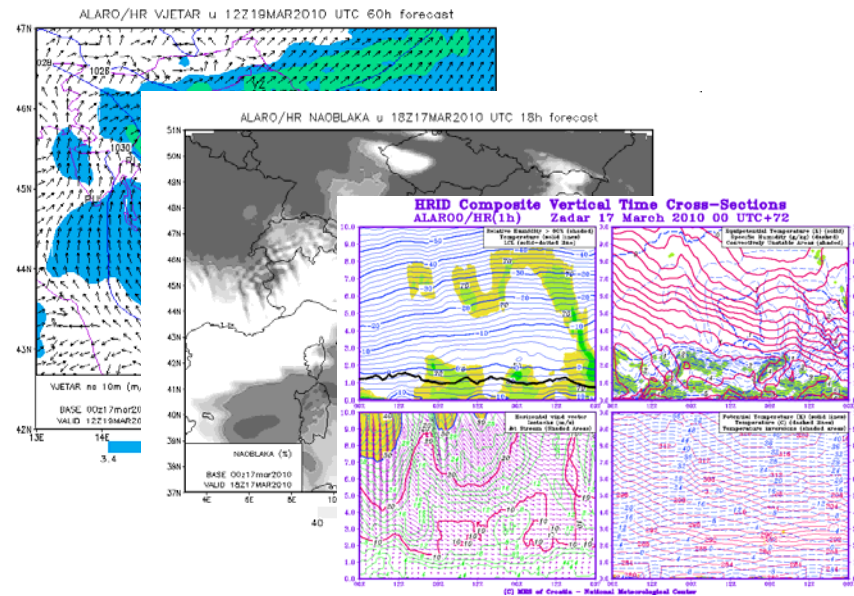
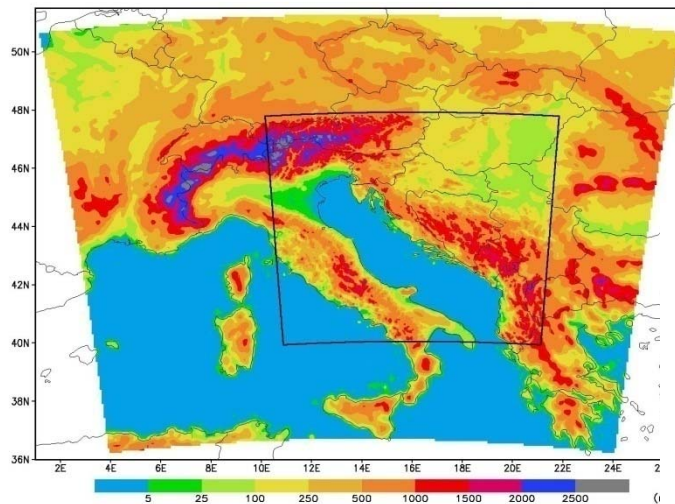
Mjerenja i opažanja

Prognoza i upozorenja

ALADIN/HR numerički model

- ✓ Horizontalna razlučivost: 8 i 2 km
- ✓ Prognoza za 72 h
- ✓ izračun: 00, 06, 12, 18 UTC

ULOGA METEOROLOŠKE I HIDROLOŠKE SLUŽBE U OKVIRU NACIONALNOG PLANA DJELOVANJA

www.meteo.hr
www.meteoalarm.eu

The screenshot displays the Meteoalarm website interface. The top part shows a map of Europe with various regions color-coded to indicate weather warnings. A legend below the map defines the colors and symbols: White (no warning), Green (Extreme low temperature), Yellow (Extreme high temperature), Orange (Rain, Snow/Ice, Thunderstorms), and Red (Extreme low temperature, Extreme high temperature, Rain, Snow/Ice, Thunderstorms, Fog). Symbols also represent Wind, Coastal Event, Forestfire, and Avalanches.

The main content area is titled "Awareness Reports" and lists various European countries with their respective warning icons. A detailed view for Croatia is shown in the foreground, displaying a map of Croatia with warning areas and a list of awareness reports for different regions: Dubrovnik region, Dalmatian region, Istrian region, Sava region, Osijek region, Slavonia region, and Zagreb region.

The website footer includes the text "Powered by: www.backbone.co.at" and the DHMZ logo.

Kako ublažiti i zaštititi se od vremenskih ekstrema?

- uvažavanjem rizika i poštivanjem određenih građevinskih normi (npr. opterećenje vjetrom)

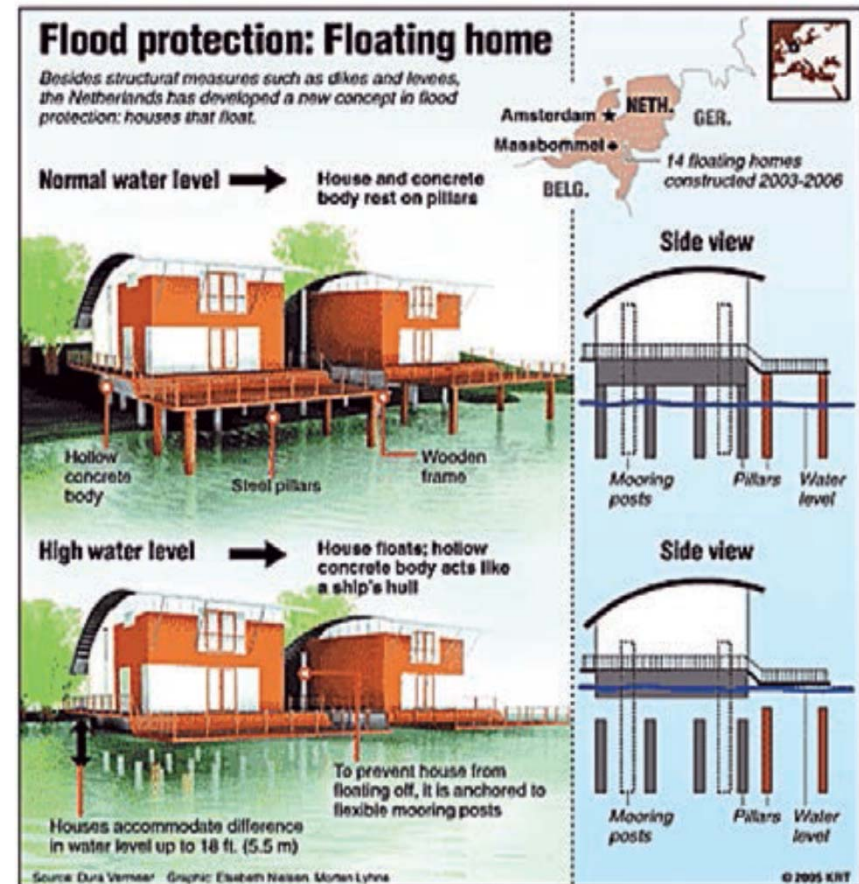
Sveučilišni kampus u Rijeci

Građenje u plavnim područjima

Sojenice arhitekta Antolića u Cvjetnom naselju prije gradnje savskog nasipa

Za kraj

- Poznavanje prirode vremenskih ekstrema doprinosi ublažavanju njihovih posljedica
- Motrenje i prognoza vremenskih ekstrema temeljna su zadaća nacionalnih meteoroloških i hidroloških servisa
- Sustav rane najave zahtijeva jaču suradnju relevantnih institucija
- Neprekidno jačati stručne i tehnološke kapacitete u praćenju i prognozi olujnih pojava
- Pojačati suradnju s raznim društvenim subjektima pri planiranju i izvođenju novih aktivnosti

---

HVALA!

HDKI, 26. studeni 2014.